

“Därför inrättar vi skyddade områden”

Olle Höjer, Naturresursavdelningen

Den naturliga livsmiljön krymper och begränsas alltmer...

Reella hot
och mål-
konflikter

Några förutsättningar att beakta

- Att naturen bevaras och förvaltas från generation till generation är inte en självklarhet.
- En stor del av världens naturresurser och livsmiljöer för djur- och växtliv är hotade av olika typer av nyttjande som inte är hållbart. Detta gäller även Sverige i flera avseenden.
- Efterfrågan på mark och vatten för olika verksamheter ökar kontinuerligt i stora delar av landet och målkonflikterna ökar.
- Genom att människan påverkar naturen så är det människan och samhället som måste välja vilken natur vi vill ha i framtiden.
- Svenskarna anser att miljön och naturvården är viktiga områden att använda skattepengar till.

- Undersökningar har visat att miljö och naturvård ligger på ungefär samma nivå som till exempel hälso- och sjukvård, barnomsorg, pensioner och arbetslöshetsersättning tillsammans.
- Bland annat anser svenskarna att 17 procent av miljöbudgeten bör avsättas till att bevara skogarnas rikedom av livsmiljöer för djur och växter.

Naturskydd är en viktig del av det internationella miljöarbetet – Sveriges fortsatta bidrag är nödvändigt

- Natura 2000
- Konventionen om biologisk mångfald (CBD) och Våtmarkskonventionen (Ramsar)
- OECD;s rekommendationer
- Sverige är ett av fåtal länder i Europa som fortfarande har kvar stora urskogsartade skogar, våtmarker och oreglerade älvar.
- De svenska ädellövskogarna, eklandskapen och alvarmarkerna har mycket höga värden och är också av internationellt intresse att bevara.
- Naturreservat och nationalparker är de vanligaste och mest beprövade sätten att bevara natur i ett stort antal länder runtom i världen.

Svenskådalens naturreservat.
Fotograf: Lennart Isaksson

Sparreholms naturreservat.
Fotograf: Olle Höjer.

Skuleskogen. Fotograf: Rolf Löfgren

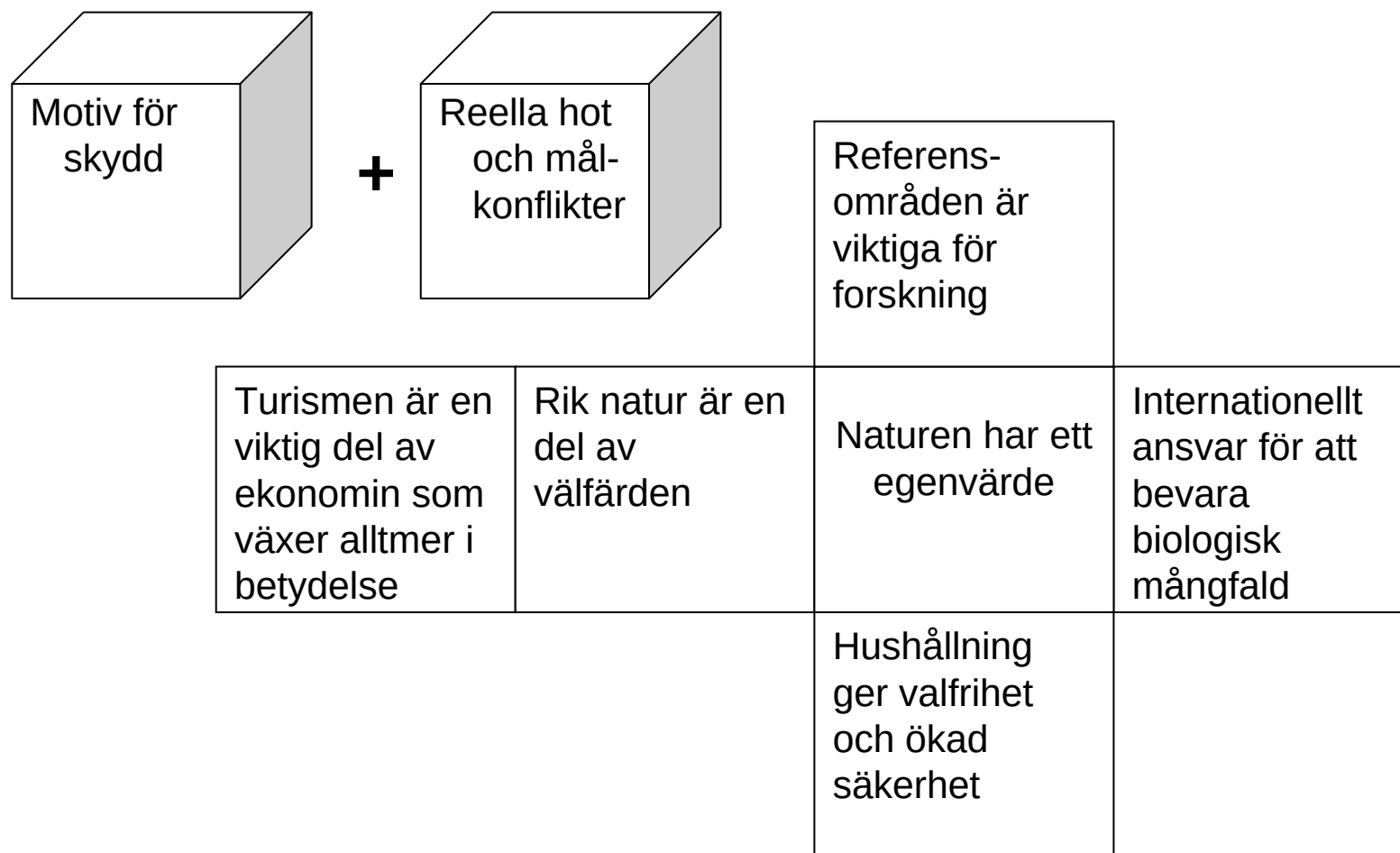

Pioza, Arkhangelsk. Fotograf: Olle Höjer

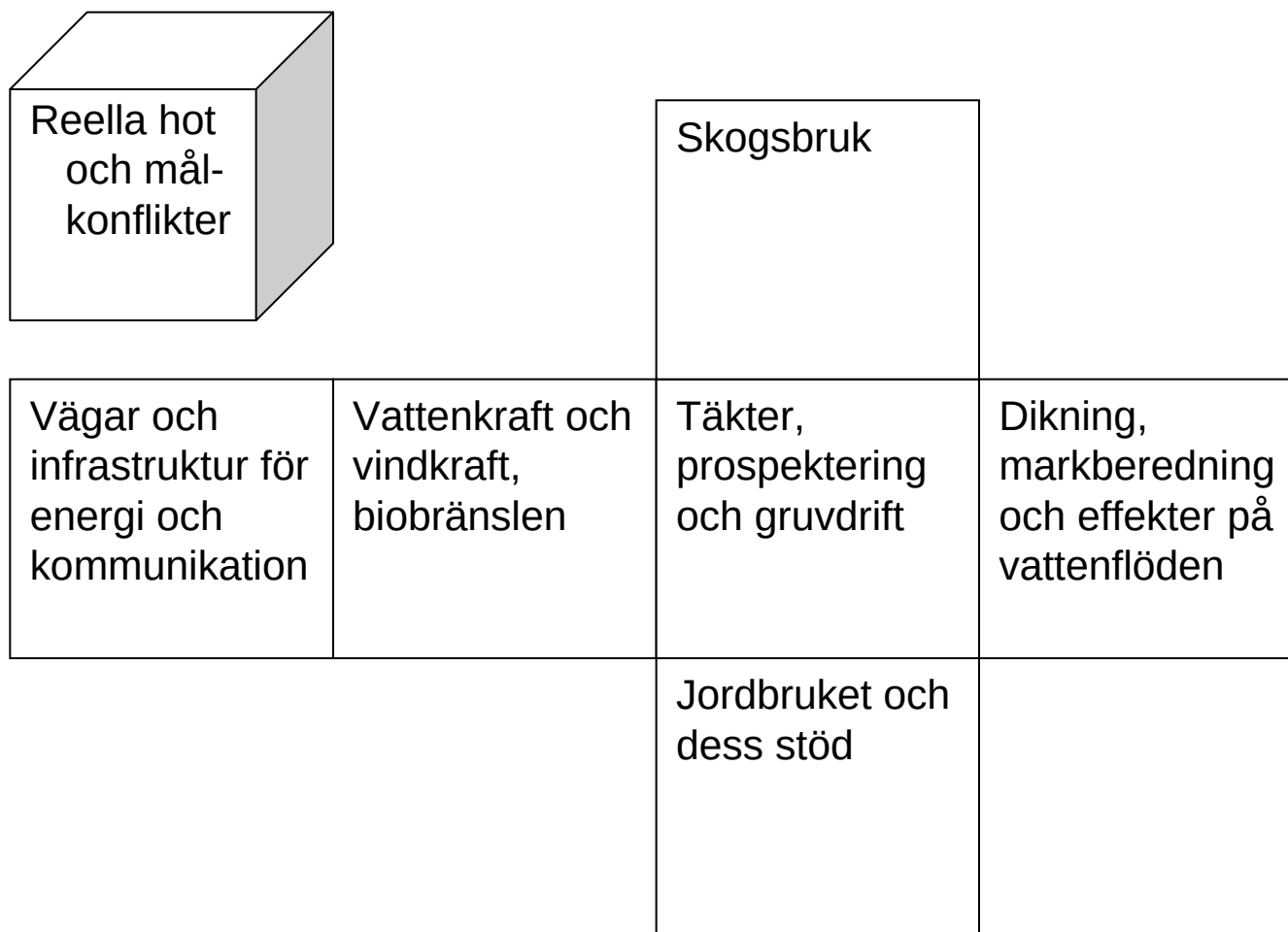

Pioza, Arkhangelsk. Fotograf: Olle Höjer

Helhetsbild över effekter på naturmiljön saknas

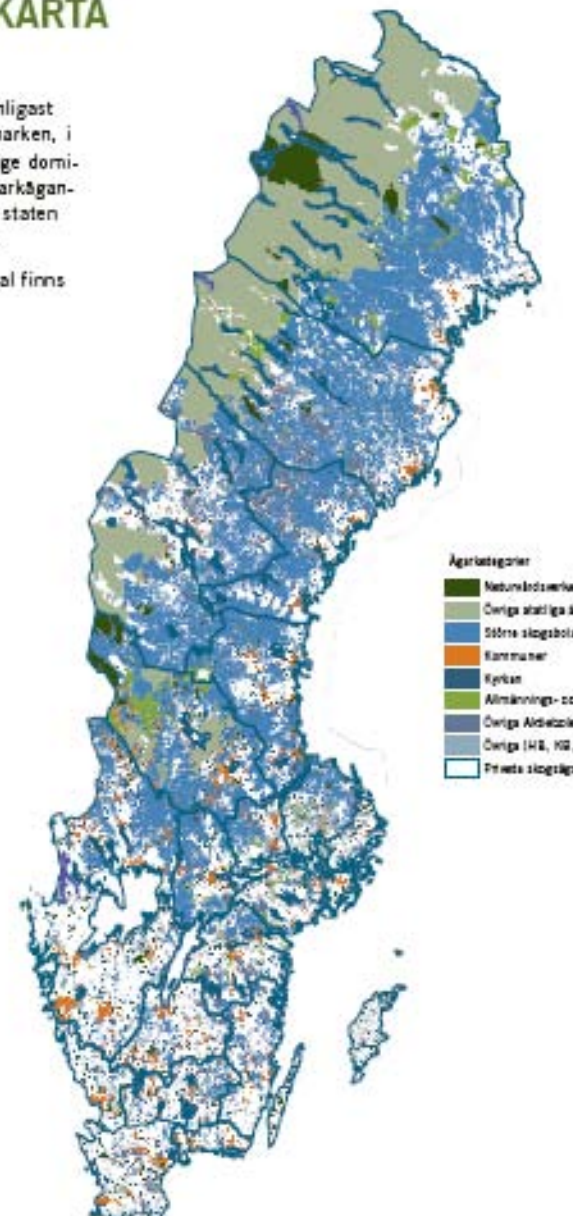
Skogsbruket förvaltar och påverkar större delen av vår natur

- Skogsbolag dominerar ägandet och brukandet i stora delar av landet.
- Skogsbruket påverkar närmast all skog och även andra markslag samt vatten.
- Skogsbruket har inneburit en betydande likriktning av naturmiljön med ensartade homogena skogar.

MARKÄGARKARTA

I södra Sverige är det vanligast att privatpersoner äger marken, i mellersta och norra Sverige dominerar olika skogsbolag markägandet och i fjällregionen är staten den största markägaren.

Störst andel skyddad areal finns på statens marker.

Slaguggla. Fotograf: Olle Höjer

***"De som inte kommer ihåg historien,
är dömda att återupprepa den".***

George Santayana 1863-1952

Exempel skogen och skogsbruket – några årtal

- **1839** Den första utbildningen för skogstjänstemän startas. Den leds av tysken Obbarius som förespråkar kalhyggesbruk.
- **1897** Jägmästare Uno Wallmo ger ut "Rationell skogsafverkning", där han kräver att kalhuggningen ska upphöra.
- **1921** Jägmästare Joel Wretlind börjar tillämpa trakthyggesbruk.
- **1965** Mekaniseringen av skogsbruket tar fart.
- **1974** Kalhyggerna breder ut sig och utarmningen uppmärksammas.
- Probleminsikt verkar finnas: Regeringen presenterar en proposition om naturvårdshänsyn i skogsbruket.

- **1979** En ny SVL införs; man bli tvingad att avverka mycket gammal skog och att ersätta gles skog och skog med "olämpliga trädslag".
- **1986** Studiekampanjen "Ökad avverkning" samlar skogsägarna.
- **1991** Skogsbilvägnätet är nu 20 000 mil och "Vägplan 90" innebär att ytterligare 3 300 mil ska byggas.
- **1990** Probleminsikt finns. Studiekampanjen Rikare skog startar.
- **1993** Miljömålet jämföras med produktionsmålet i SVL
- **2007** Regeringen presenterar propositionen "En skogspolitik i takt med tiden". Den föreslår åtgärder för ett intensifierat skogsbruk.

Hur ser verkligheten ut idag då?

- Stora problem – det finns anledning till eftertanke...
- Probleminsikt?
- Balanserade mål?

Skogen – fortsatt utarmning pågår

- Avverkning av skogar med mycket höga naturvärden förekommer i betydande utsträckning.
- Flera "vanliga" skogslevande arter har nedåtgående populationer.
- Fortsatt fragmentering av bland annat större naturskogar.
- Bristfällig hänsyn vid en stor andel av föryngringsavverkningarna.
- Av den areal som 1997 avsatts frivilligt av mindre skogsägare hade 4% avverkats bara några år senare.

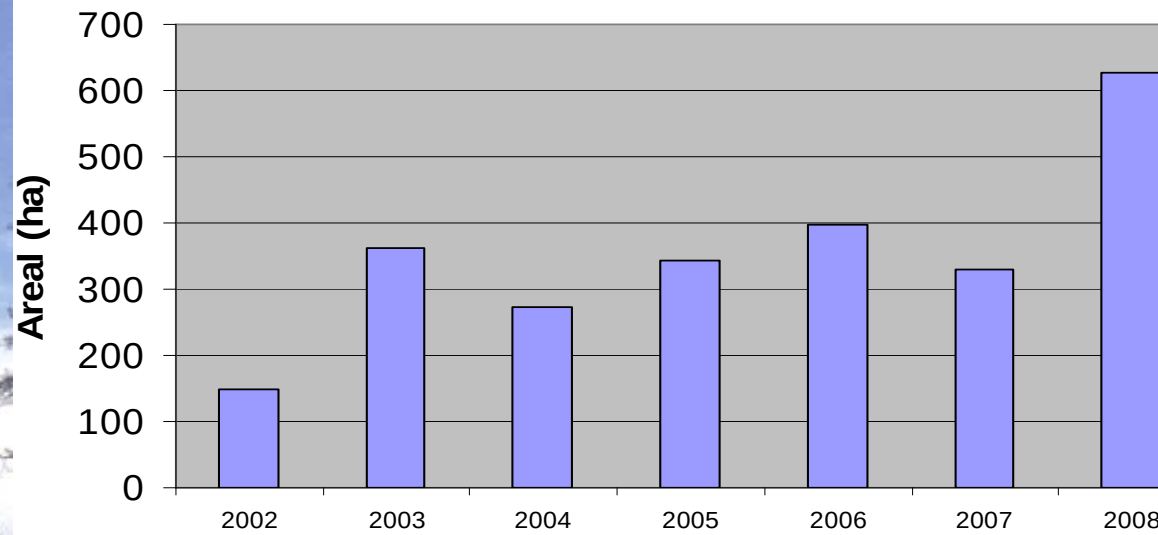
Statistiken finns

- 1,7% av kända oskyddade värdekärnor i skog avverkades perioden 2004-2008. Dessutom förekommer avverkningar inom Natura 2000 områden.

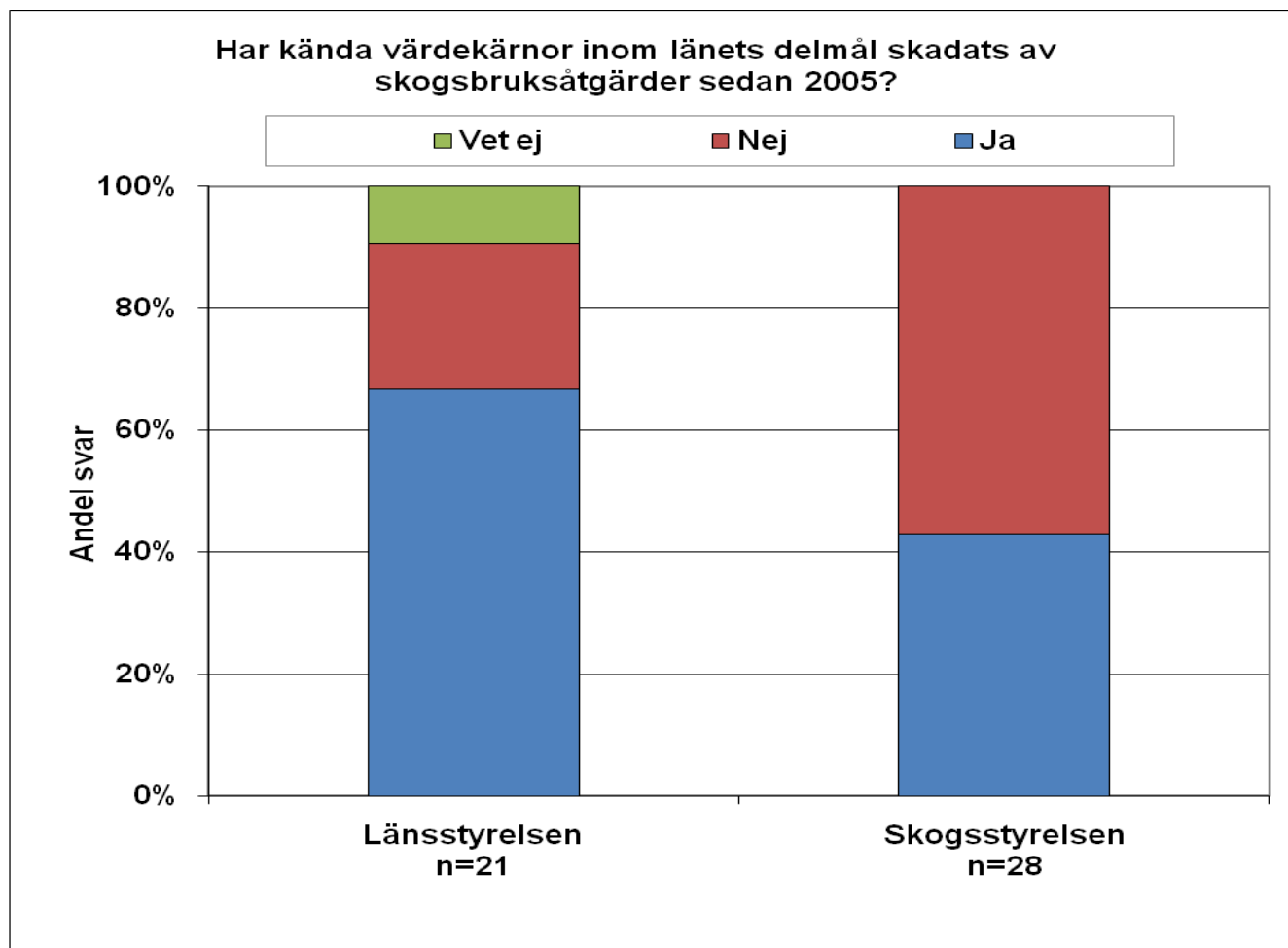

Areal avverkade nyckelbiotoper

Enkäter finns

Forskarna varnar för likriktning och utarmning av skogen

DN 2008-04-14:

- Skogen har blivit en jättelik odlingsyta för gran samt inplanterade främmande trädslag.
- Produktion av skogsråvara och miljöhänsyn ska vara likvärdiga mål. Men i praktiken har produktionen satts i första rummet.
- Bortåt 2 000 skogslevande arters överlevnad hotas.

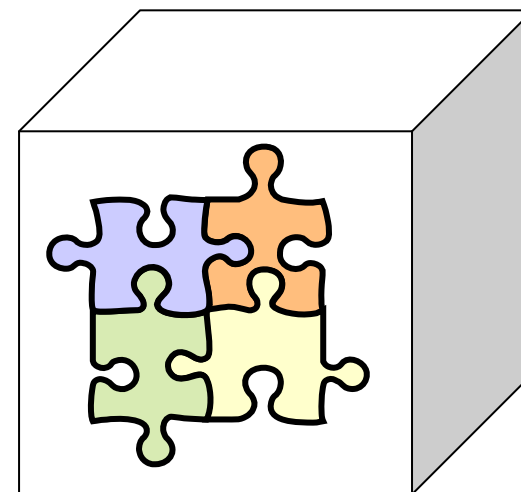
Sjöar och vattendrag – ny våg av exploatering?

- Förutom de fyra nationalälvarna är alla större älvar utbyggda och många av de små och medelstora älvarna likaså.
- Ändå ökar trycket på utbyggnad av de kvarvarande vattendragen.
- Strandskyddet kommer att förvagas i flera avseenden.
Naturvårdsverket befärar att ändringarna i lagstiftningen kommer att få negativa konsekvenser för både växt- och djurliv samt friluftslivet.

Skyddade områden är en nödvändighet

- Långsiktigt skydd enligt lag är viktigt för att bevara världens natur- och kulturarv och för att ta tillvara rent vatten och ren luft samt oförstörd natur.
- Områdesskydd är en fortsatt viktig del av Sveriges bidrag till det internationella miljöarbetet.
- Skyddade områden är det enda sättet att *garantera* att variationsrik och värdefull natur bevaras för framtida generationer.

Verktygslåda för hållbar förvaltning av naturresurser

Områdesskydd
och sektorslag-
stiftning

Fysisk planering
översiktsplaner
och detaljplaner

Hänsyn, egna
avsättningar,
bidrag,
miljöersättningar

Förvaltning och
tillsyn

Inventering,
Uppföljning,
utvärdering,
GIS-analys

Förankring,
rådgivning och
samråd

Hur förvaltas naturresurser som är helt eller delvis gemensamma, begränsade och bristfälligt reglerade?

- Svar: dåligt/inte alls. Begreppet "*The tragedy of the common*" (Gerrett Hardin 1968) beskriver varför de ofta överexploateras.
- Exemplet utgick från en gemensamt ägd allmänning som brukas för bete av djur som bönderna äger själva.
- Eftersom betet är gratis så lönar det sig för varje bonde att föda upp fler djur. Allmänningen överbetas och förstörs genom jorderosion. Kortsiktigt nyttjande av var och en slutar med förlust för alla.
- The tragedy of the common är relevant att beakta i flera sammanhang som rör förvaltning av naturresurser.

Några slutsatser

- Regler och tillsyn tryggar hushållning och hållbart nyttjande av naturresurser.
- Att skydda områden är nödvändigt för att bevara naturmiljöer med särskilt stort värde för djur, växter och människor. Många områden hade exploaterats om de ej skyddats.
- Nästan alla länder i världen inrättar nationalparker, naturreservat och andra skyddade områden. Naturskydd är en viktig del av internationellt miljöarbete.
- Svenskarna anser att miljön och naturvården är viktiga områden att använda skattepengar till.
- Formellt skyddade områden fungerar. Alternativen är ofta bristfälliga/osäkra.
- Skyddade områden är ett viktigt sätt att hushålla med och investera i natur – i Sverige och i de flesta andra länder i världen.

Skydd av natur bidrar till mångfald och variation i naturmiljön.
Detta minskar sårbarheten - till exempel i ett förändrat klimat.

2010 – ett vägval

- Internationella biodiversitetsåret och CBD COP 10.
- Ny FN-överenskommelse om biologisk mångfald ?
- Miljöproposition – utformning?
- Långsiktigt skydd eller tillfälliga lösningar?
- Probleminsikt?
- Handling?

Björnsår. Fotograf: Olle Höjer

Läs mer i våra nya publikationer.
naturvardsverket.se/bokhandeln beställ på natur@cm.se

